

Perheiden monimuotoisuus ja tapaamisoikeudet

Anna Moring

FT, projektipäällikkö

Monimuotoiset perheet -verkosto

KAIKKIEN PERHEIDEN SUOMI

MONIMUOTOISET PERHEET

Monimuotoiset perheet -verkosto

ADOPTIOPERHEET

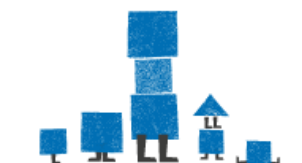
KAHDEN KULTTUURIN PERHEET

SIJAISPERHEET

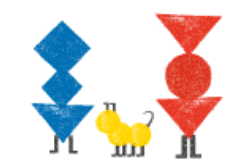
LAPSIKUOLEMAPERHEET

YHDEN VANHEMMAN PERHEET

UUSPERHEET

LAPSETTOMAT PERHEET

LESKIPERHEET

KAKSOS- JA KOLMOSPERHEET

SATEENKAARIPERHEET

MONIMUOTOISET PERHEET

KAIKKIEN PERHEIDEN SUOMI

KAIKKIEN PERHEIDEN SUOMI

MONIMUOTOISET PERHEET

Vanhemmuus monimuotoisissa perheissä

- Vanhemmuus voi toteutua monella eri tavalla:
 - Biologinen vanhemmuus
 - Sosiaalinen vanhemmuus
 - Psykologinen vanhemmuus
 - Juridinen vanhemmuus
 - Sijaisvanhemmuus
 - Adoptiovanhemmuus
 - Uusperheen vanhemman vanhemmuus
 - Lähivanhemmuus
 - Tapaajavanhemmuus

Laki mahdollistaa nyt:

- Lapselle voidaan määrätä tapaamisoikeus juridisiin vanhempiinsa
- Henkilölle, joka ei ole lapsen juridinen vanhempi, voidaan vanhemman hakemuksesta myöntää lapsen huoltajuus
 - Ei tapaamisoikeutta
 - Ei elatusvelvollisuutta
- Kaikki muut järjestelyt osapuolten hyvän tahdon varassa

Lapsen kannalta

- Lapsella tulee olla turvallinen mahdollisuus kiintyä kaikkiin vanhempiinsa
 - Oikeudellisesta suhteesta riippumatta
- Myös lapsen sisaruussuhteiden rakentuminen ja säilyminen on turvattava
- Toisaalta lapsen arjen vakaus on taattava
 - Jatkuva siirtyminen paikasta toiseen haittaa arkea
 - Kuinka monta kotia / tapaajavanhempaa lapsella voi olla?

Lapsen kannalta:

- Ero on aina lapselle haaste. Mutta:
 - Jos lapsen molemmat vanhemmat onnistuvat eron jälkeen korjaamaan elämänsä jälleen hyväksi, ja lapsella on paikka vanhempiensa elämässä ja uusissa perhesuhteissa, lapselle käy usein hyvin (Wallerstein 2007)
 - Sen sijaan jos lapsi jää kapulaksi erokiistaan, myös lapsi kärsii (mt.)
- Miten parhaiten tukea vanhempia selviämään erosta ja asettamaan lapsen etusijalle?
 - Lapsen oikeuksien toteutuminen on aikuisten vastuulla

Vanhempien kannalta

- Myös vanhemman kiintymistä lapseen voi haitata pelko siitä, että lapsen voi menettää
- Voi edesauttaa epätasa-arvoisten (valta)rakenteiden syntymistä perhesuhteisiin
 - Ero on aina uhka lapsen ja vanhemman väliselle suhteelle
 - Vielä suuremmin, jos juridista sidettä ei ole
- Vanhemmuuden jatkuminen ei saa olla muiden osapuolten hyvän tahdon varassa

Perheen kannalta

- Eroprosessi on välivaihe, joka jää pidemmällä tähtäimellä usein taustalle
 - Ellei ero pitkity, sekä lapsi että vanhemmat alkavat pian mieltää itsensä osaksi uudenlaisia perhesuhteita
- Parhaassa tapauksessa lapsen arjen järjestys mukautuu lapsen kasvuun ja kehitykseen
- Jos eroa ei saada käsiteltyä, prosessi hidastuu ja tämä haittaa lasta
 - Ero siirtyy lapsen kannettavaksi

Nykylain säädännön ongelmat

- Tilanteita, joissa lainsäädäntö ei tarjoa apua:
 - Sijoituksen purku: lapsen oikeus pitää yhteyttä sijaisvanhempiainsa
 - Vaikka jälkihoitosuunnitelmaan olisi kirjattu oikeus pitää yhteyttä sijaisvanhempiaiin, huoltajan tahto ratkaisee
 - Uusperheen ero / juridisen vanhemman kuolema / vakava sairaus
 - Sateenkaariperheen ero / juridisen vanhemman kuolema / vakava sairaus
 - Isovanhempia- tai sisarusuhteiden katkeaminen

Nykylainväädännön ongelmat

- Lainsäädännöstä (ja palveluista) puuttuu vuoroasumisen tuki
 - Keinotekoinen jako ”lähi” ja ”tapaajavanhempaan”
 - Koulukyydit ja erityistarpeisten lasten taksikuljetukset
 - Lähipalvelut vain yhdestä osoitteesta: terveyskeskus, neuvola ymv.
- Vanhempainvapaat ja hoitovapaa sidottu asumisjärjestelyihin
 - Jos ei asu lapsen äidin kanssa, ei ole oikeutettu vanhempainvapaisiin
 - Hoitovapaa edellyttää virallista asumista lapsen kanssa

Nykylain säädännön mahdollisuudet

- Tilanteita, joissa lainsäädäntö tukee:
 - Avoin adoptio → lapsen oikeus pitää yhteyttä biologiseen vanhempansa
 - Sijoituksen purku → jälkihoitosuunnitelmaan voidaan periaatteessa kirjata yhteydenpito-oikeus sijaisperheeseen
 - Ei kuitenkaan sitova, jos huoltaja vastustaa
 - Oheishuoltajuus: puhevalta lapsen asioissa → voi auttaa esim. juridisen vanhemman kuollessa

Miten lapsen asemaa pitäisi vahvistaa?

- Niin kauan kuin vanhemmat ovat sovussa keskenään, asiat ovat hyvin
- Laki ei kuitenkaan saa olla este turvallisen vanhemmuuden toteutumiselle
 - Mahdollisuus määrätä tapaamisoikeus myös muihin kuin juridisiin vanhempiin nähden
 - Kenelle kanneoikeus?
 - Oheishuoltajan aseman vahvistaminen
 - Mahdollisuus määrätä oheishuoltajalle tapaamisoikeus?

Miten lapsen asemaa pitäisi vahvistaa?

- Vuoroasumisen huomioiminen
 - Lapselle kaksi virallista osoitetta → koulukyydit tms.?
 - Poistaisi näissä tilanteissa keinotekoisen jaon ”lähi-” ja ”tapaaja”vanhempaan
 - Mahdollisuus lapsilisien jakamiseen?
 - Lapsen huomioiminen osana ”tapaajavanhemman” ruokakuntaa, kun lapsi asuu vuoroviikoin?
- Selkeä lailla säännelty tuki sopimiselle ja sovittelulle väkivallattomissa tilanteissa
 - ”Eropolku” → perheille oikeus palveluihin

Miten lapsen asemaa pitäisi vahvistaa?

- Pitäisikö lapsella voida olla useampi kuin kaksi vanhempaa?
 - Perheensisäisen adoption menettelyn kautta?
 - Sijaisperhe voisi adoptoida pitkään perheessä olleen lapsen ilman, että juridinen suhde biologisiin vanhempiin katkeaa
 - Uusperheissä ja sateenkaariperheissä voitaisiin turvata lapsen vakiintuneet perhesuhteet
 - Perintöoikeus ja elatusvelvollisuus → lisää turvaa lapsen elämään

Tapaamisoikeuslain uudistaminen:

- Minkälaiset rakenteet tulisi luoda, jotta:
 - Lapsen oikeus kaikkiin tosiasiallisiin vanhempiinsa ja sisaruksiinsa voitaisiin turvata?
 - Lapsen tärkeät ja läheiset suhteet eivät katkeaisi?
 - Lapsen arjesta ei tulisi liian rikkonaista?
 - Lapsen riski joutua pitkittyneen eroikiistan keskelle minimoitaisiin?
 - Lasten ja vanhempien olisi turvallista kiintyä toisiinsa kaikenmuotoisissa perheissä?

